

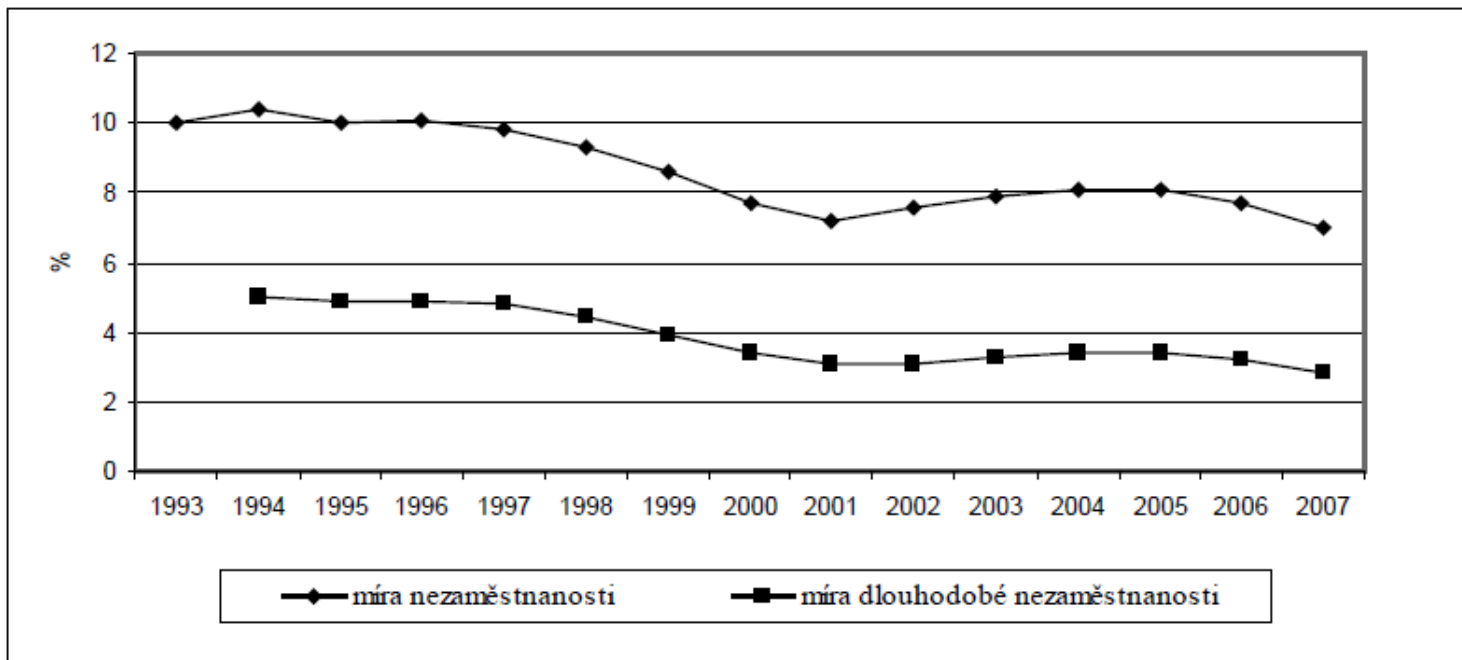
Dlouhodobá nezaměstnanost, náklady nezaměstnanosti a možná řešení

Dlouhodobě nezaměstnaní

- Způsoby měření dlouhodobé nezaměstnanosti (podíl, míra, ČSÚ, MPSV)
- Pokles počtu dlouhodobě nezaměstnaných
- Podíl stále vysoký...
- Důvody poklesu: realizace projektů ESF, odchod do důchodu, opatření (pomoc v hmotné nouzi, životní existenční minimum), zpřísnění podmínek pro evidenci

Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti

Vývoj míry nezaměstnanosti a míry dlouhodobě nezaměstnanosti v Evropské unii (EU-15) v letech 1994–2007

Pramen: Employment in Europe 2007, Brussels, European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, October 2007.

Struktura uchazečů o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti

tab. č. 17

	k 31. 12. 2008		k 31. 12. 2009		meziroční rozdíl	
	v tis.	v %	v tis.	v %	v tis.	v %
uchazeči - celkem	352,3	100,0	539,1	100,0	186,9	53,1
z toho:						
do 3 měsíců	134,8	38,3	171,2	31,7	36,4	27,0
3 - 6 měsíců	65,9	18,7	119,8	22,2	53,9	81,7
6 - 9 měsíců	30,3	8,6	70,8	13,1	40,5	133,8
9 - 12 měsíců	19,8	5,6	53,5	9,9	33,7	170,5
12 - 24 měsíců	33,7	9,6	61,4	11,4	27,7	82,3
nad 24 měsíců	67,8	19,3	62,4	11,6	-5,4	-8,0
nad 6 měsíců	151,6	43,0	248,2	46,0	96,6	63,7
nad 12 měsíců	101,5	28,8	123,9	23,0	22,3	22,0

Pozn.: drobné odchylky součtu osob v jednotlivých kategoriích od uvedeného celkového počtu souvisí se zaokrouhlením hodnot na jedno desetinné místo

Podíl osob nezaměstnaných 1 rok a déle na celkovém počtu nezaměstnaných ve věku 15-64 let (v %)

Země	2. čtvrtletí 2009			Rozdíl v p.b. 2.Q 2009-2.Q 2008		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
EU 27	32,3	30,4	34,6	-6,2	-8,2	-3,8
Rakousko	19,3	18,7	20,2	-4,3	-6,3	-2,1
Belgie	47,5	46,4	48,8	-5,1	-3,5	-6,8
Bulharsko	44,5	37,9	51,7	-6,3	-13,2	1,3
Kypr	8,4	7,7	9,2	-3,4	-5,1	-1,8
Česká republika	28,7	26,8	30,5	-22,5	-23,6	-21,3
Německo	45,9	44,4	47,9	-7,5	-9,6	-4,8
Dánsko	7,4	6,7	8,4	-8,7	-12,3	-5,5
Estonsko	23,2	21,7	25,9	-11,6	-19,7	.
Španělsko	21,4	18,0	25,7	3,8	4,7	3,9
Finsko	12,3	12,9	11,6	-2,6	-2,1	-3,1
Francie	35,1	35,0	35,2	-5,3	-8,2	-2,5
Řecko	41,3	34,6	46,0	-8,2	-7,9	-7,8
Maďarsko	41,0	39,8	42,6	-6,6	-9,0	-3,7
Irsko	23,9	26,3	18,3	-5,5	-6,9	-3,5
Itálie	45,5	41,9	49,2	-1,9	-2,8	-0,7
Litva	20,6	17,7	25,3	3,8	-1,0	.
Lucembursko	26,3	25,5	27,0	-12,3	-17,2	-7,8
Lotyšsko	24,1	24,7	23,2	-2,7	-0,9	-4,8
Malta	45,6	52,4	.	6,0	8,0	.
Nizozemsko	24,9	24,1	25,8	-11,2	-13,9	-8,5
Polsko	29,3	28,0	30,8	-5,8	-5,9	-5,5
Portugalsko	43,6	40,1	47,3	-4,6	-9,6	0,4
Rumunsko	36,5	35,9	37,6	-4,5	-8,5	2,5
Švédsko	10,8	11,0	10,4	0,0	-1,7	1,5
Slovinsko	30,4	29,3	31,6	-15,3	-16,4	-14,2
Slovensko	52,2	49,2	55,5	-20,6	-23,2	-17,7
Spojené království	22,8	23,8	21,1	-2,7	-6,6	2,6

Zdroj: Eurostat. Pořadí zemí je uvedeno abecedně podle anglických názvů.

Náklady nezaměstnanosti - společenské

- „Jeden nezaměstnaný stojí stát podle hrubých odhadů (dávky v nezaměstnanosti + sociální dávky) cca 7.000,- Kč“
- Kdyby takový člověk pracoval, stát by získal 7.000,- Kč
- Celkové náklady na 1 nezaměstnaného cca 170.000,- Kč
- Při 500.000 registrovaných nezaměstnaných => 80 mld ročně.

(Mach, 2004)

Náklady nezaměstnanosti – individuální

- Životní úroveň
- Absolutní deprivace (existenční ohrožení) a relativní deprivace (psychické strádání způsobené vyloučením z konzumu)

Paní Eliška (38 let, vyučená kadeřnice, ZPS – omezení práce ve stoje): *„Mám tři děti. Jsem rozvedená, a tak se mám co ohánět, abychom to všechno finančně zvládli. Terezce jsem minulý týden koupila nové kalhoty a teď je na řadě Anička. Na oblečení dětí dbám, aby si ve škole neřekli, že jsme nějaké socky a nosíme věci jen ze sekáče. To se raději uskromníme v jídle.“*

Důsledky nezaměstnanosti

- Sociální izolace
- Ztráta statusu
(ztráta zaměstnání jako viditelný důkaz osobního selhání)
- Zátěž rodinných vztahů
- Zhoršení zdravotního stavu
- Reprodukční chování

Deprivace ze ztráty zaměstnání

- Cíle, Status, Sociální kontakty, Strukturu našeho života, času
- Vzdělání – příprava na zaměstnání, Volný čas – regenerace pro další práci v zaměstnání

Freud (1963)

„práce je pouto, které nás váže k realitě. Jestliže nemáme povinnost ráno vstát a jít do práce, pak se ocitáme v nebezpečí, že nás ovládnou fantazie a emoce“.

Robertson (1987)

„i když bezprostředním efektem nezaměstnanosti je pokles příjmů, je pro nezaměstnaného nejbolestivější ztráta vlastní ceny v očích okolí“. (sociální smrt)

Důvody dlouhodobé nezaměstnanosti

- Nízká kvalifikace, kumulace hendikepů ?
- Nový životní styl – sociální parazitismus ?
- Štědrý sociální systém => čistá míra náhrady ?

Vývoj počtu neaktivních v ČR podle důvodu nehledání zaměstnání ve 4. čtvrtletí 2006 až ve 4. čtvrtletí 2009

vtis

Populace	4q 2006	4q 2007	4q 2008	4q 2009	Přírůstek/úbytek	
					abs.	
					2009/2006	2009/2008
15+letí celkem	3595,0	3657,8	3713,6	3716,6	121,6	3,0
z toho:						
zdravotní důvody	103,3	87,8	77,2	80,8	-22,5	3,6
péče o dítě/jinou osobu vyžadující péči	319,1	340,0	356,3	339,2	20,1	-17,2
vzdělávání	869,3	888,5	900,6	879,4	10,2	-21,1
důchod (starobní, invalidní)	2178,9	2259,4	2295,2	2337,2	158,3	42,0
nechce/nepotřebuje pracovat	32,5	12,0	13,6	14,1	-18,4	0,5

Zdroj: ČSÚ-VŠPS

Příklady zneužívání

Procesy nezaměstnanosti a její vliv na jednotlivce

- délka nezaměstnanosti
- „normální stav“
- Fáze adaptace:
 - Šok
 - Fáze úzkosti a deprese, ztráty duševní rovnováhy
 - Fatalistická – adaptace na nový způsob života

Životní strategie nezaměstnaných

- Aktivní - snaží se neustále vyhledávat nové informace ve všech dostupných zdrojích, stresová situace ztráty práce u tohoto typu mobilizuje psychickou energii.
- Pasivní - novým informacím se vyhýbá, vyčkává na řešení samo od sebe, pokouší se na situaci nemyslet, nepřipouštět si ji, čímž se snaží eliminovat stresové podněty na nejnižší možnou míru.

Typy životních strategií nezaměstnaných:

- Strategie spojené s hledáním nového zaměstnání
- Strategie související s přežitím v nových podmínkách
- Strategie překonávání stigmatu spojeného s nezaměstnaností

Strategie související s přežitím v nových podmínkách

- Omezení spotřeby
- Postupné zřeknutí se původního rozsahu potřeb
- Hledání alternativních způsobů uspokojování potřeb
- Rezignace a apatie

Strategie překonávání stigmatu spojeného s nezaměstnaností

- Vytěsnění nepříznivé situace z vědomí.
- Únik do sociálního prostoru, kde nezaměstnanost není stigmatizující.
- Zatajování situace nezaměstnanosti
- Plnění obecných očekávání spojených s rolí nezaměstnaného.
- Chápání své situace jako situace způsobené vnějšími okolnostmi
- Rozvíjení aktivit volného času.
- Účast na aktivitách zaměřených do budoucna
- Únik do pozice se společensky hodnotnějším statutem

Strategie řešení nezaměstnanosti

- **Od welfare k workfare**

„Ten, kdo pracuje, se musí mít lépe než ten, kdo nepracuje“

„Ten, kdo se snaží, se musí mít lépe než ten, kdo je pasivní“

„Rychleji vyřešit životní situaci se vyplatí“.

Zpřísnění podmínek dlouhodobě nezaměstnaných

- Vyplácení dávek v hmotné nouzi – zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.
- Novelizace zákona o zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb.)

Dávky v HN

- Osoba v hmotné nouzi - nedostatek příjmů, nelze z objektivních důvodů zvýšit
- Vyplácení dávek v hmotné nouzi – zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.
- Dávky v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí (<http://www.penize.cz/kalkulacky/prispevek-na-zivobyti>), doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc

Povinná aktivita dl. nezaměstnaných

- Pokud si lidé v hmotné nouzi chtějí zachovat stejnou výši **příspěvku na živobytí, musí mít příjem z výdělečné činnosti (např. z krátkodobého zaměstnání, veřejně prospěšných prací aj.) nebo vykonat veřejnou či dobrovolnickou službu v délce alespoň 20 hodin za měsíc.**
- Za to mají nárok na více peněz, v rozmezí od 2 020 Kč (existenční minimum) do 3 126 Kč (životní minimum).

Veřejná služba - příklad

► Vykonávání veřejné služby

Panu Novákovi vypršel nárok na podporu v nezaměstnanosti a šest měsíců pobírá příspěvek na živobytí. V posledním měsíci byla výše příspěvku 3 126 Kč. Jiný příjem nemá. Od následujícího (sedmého) měsíce začne pobírat příspěvek na živobytí ve výši 2 020 Kč (který se rovná částce existenčního minima). Po uplynutí dvou měsíců, v nichž pan Novák pobíral příspěvek na živobytí v této výši (2 020 Kč), začne vykonávat veřejnou službu pro obec. V prvním měsíci tuto službu vykonával 22 hodin (odklízel sníh), a proto v tomto měsíci se mu příspěvek na živobytí zvýší na 3 126 Kč (životní minimum).

V dalším měsíci provede jarní úklid v obci a pomůže při odstraňování následků vichřice, která obec postihla, a celkově takto vykonává veřejnou službu 32 hodin. Výkon veřejné služby pro obec se pozitivně odrazí ve výši příspěvku na živobytí, který se mu dále zvýší na 3 679 Kč. Pan Novák díky své aktivitě pro obec získá příspěvek na živobytí o 1 659 Kč vyšší než v měsíci, ve kterém nevykonává veřejnou službu nebo jinou práci.

Pokud pan Novák v některém z dalších měsíců přestane vykonávat veřejnou službu, hledá si zaměstnání, avšak není úspěšný, bude pobírat příspěvek na živobytí ve výši 2 020 Kč a v dalších měsících, podle rozsahu své „pracovní aktivity a veřejné služby“ se mu výše příspěvku na živobytí zvýší buď na částku životního minima nebo i výše.

Způsob výplaty

- Určuje plátce dávky
- Účelově vázána
- **Způsob výplaty:**
 - a) příspěvku na živobytí může určit plátce dávky tak, že nejméně 35 % a nejvýše 65 % přiznané dávky bude poskytnuto ve formě poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě nebo prostřednictvím elektronického platebního prostředku,
 - b) mimořádné okamžité pomoci přiznané z důvodu uvedeného v § 2 odst. 3 může určit plátce dávky tak, že nejméně 35 % a nejvýše 65 % přiznané dávky bude poskytnuto ve formě poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě,

Příklady využití poukázek v praxi

Počet klientů pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi a podíl uplatnění poukázek v jednotlivých dávkách

Město/městská část	Celkový počet klientů	Formou poukázek	%	Příspěvek na živobytí	Mimořádná pomoc
Bohumín	457	136	30%	30%	15%
Břeclav	300	214	71%	66%	0
Český Těšín	453	200	44%	70%	100%
Humpolec	Neuvedeno	17	-	30-50%	0
Karviná	2900	77	3%	50%	0
Lysá nad Labem	100	5	5%	30%	100%
Praha 11	233	146	62%	% je u každého klienta jiné max. 66%	100% újma na zdraví ostatní 0
Praha 12	100	90	90%	66%	100%
Praha 14	260	78	30%	60%	0
Praha 2	145	od 1.1.2008 pozastaveno	-	33% v roce 2007	0 v roce 2007
Praha 6	90	50	55%	75%	0
Semily	125	45	36%	70%	0
Svitavy	400	380	95%	% je u každého klienta jiné	0
Šternberk	70	49	70%	30 -50%	0
Železný Brod	45	7	15%	60%	0

Novelizace zákona o zaměstnanosti

- Nepřiznání podpory v případě **opakovaného ukončení vhodného zaměstnání zprostředkované úřadem práce.**
- Zkrácení podpůrní doby
- Změny ve skupinách ohrožených – dl. nezaměstnaní 5 měsíců
- IAP

Příklad – účinnost úpravy?

► Pracovat se vyplatí

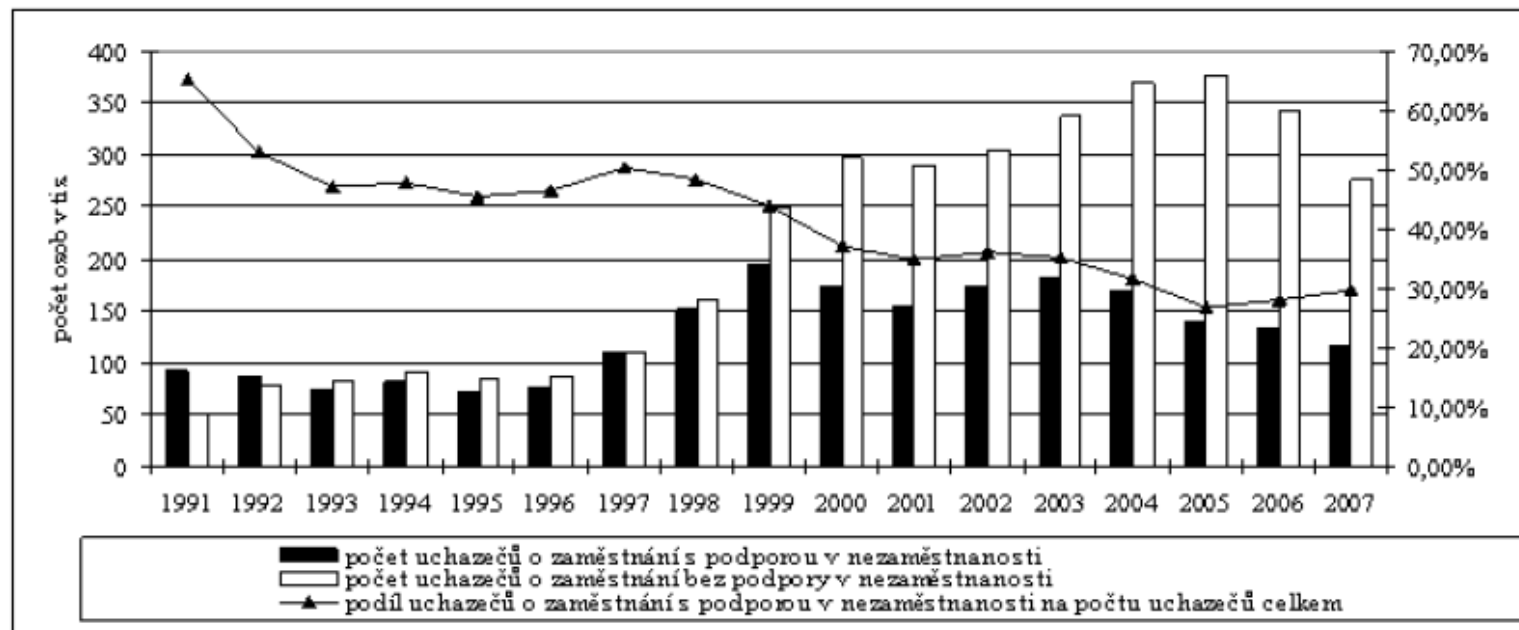
Panu Valouškovi je kolem padesátky a donedávna tvrdil, že v jeho věku ho už nikde do práce nechtějí. Bez zaměstnání byl dva roky a zdálo se, že mu nic nechybí. Pobíral životní minimum (3 126 Kč), příspěvek na živobytí, který mu pokryl náklady na bydlení, a k tomu ještě 600 korun pro ty, kteří byli na úřadu práce registrováni déle než rok. Loni se situace změnila. Místo životního minima začal pan Valoušek dostávat pouze minimum existenční (2 020 Kč) a už žádných 600 Kč navíc. Také ve výši příspěvku na živobytí, který mu vyplácela obec, byla zohledněna jeho naprostá pasivita při hledání zaměstnání. Nezbývalo než být aktivnější. Pan Valoušek přijal místo na stavbě. Denně dojíždí 20 kilometrů do sousedního města. Bere něco přes 14 000 Kč hrubého, což je proti existenčnímu minimu posun. Pracovat se vyplatí.

Účinnost systému poukázek

- 11 z 15 úřadů uvádí, že se po zavedení poukázek počet klientů snížil
- Úbytek se pohybuje v rozmezí 5 – 22 %.
- 46,7 % respondentů eviduje případy zneužití poukázek, ty však nepovažují za závažné a rozšířené

Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání s podporou a bez podpory v nezaměstnanosti a vývoj podílu uchazečů o zaměstnání s podporou v nezaměstnanosti na počtu uchazečů celkem

Pramen: Statistická ročenka trhu práce v České republice 2007. Správa služeb zaměstnanosti, Praha, březen 2008

Kotýnková, 2009

Vývoj podílu dlouhodobé nezaměstnanosti na celkovém počtu nezaměstnaných a míry dlouhodobé a velmi dlouhodobé nezaměstnanosti v letech 1998–2006 (v %)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Podíl dlouhodobě nezaměstnaných na nezaměstnanosti	18,5	17,3	31,2	31,4	30,5	31,2	37,1	48,8	52,1	50,9	50,1	51,9	53,4	54,2	52,3
Míra nezaměstnanosti (15–64)	4,3	4,3	4,0	3,9	4,8	6,5	8,7	8,8	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1	5,3
Míra dlouhodobé nezaměstnanosti	0,8	0,7	1,2	1,2	1,5	2,0	3,2	4,1	4,2	3,7	3,8	4,2	4,3	3,9	2,8
Míra velmi dlouhodobé nezaměstnanosti (delší než 2 roky)						0,8	1,4	2,1	2,5	2,3	2,3	2,6	2,7	2,3	1,8

Pramen: ČSÚ – VŠPS.

Kotýnková, 2009

Děkuji za pozornost 😊